

Což není to právní norma, vytýkají-li se na př. náležitosti, kterými vykázaní se mají uchazeči o úřad veřejný neb ti, kdož hodlají provozovati živnost nějakou? Normy tohoto druhu mohly by dle definice spisovatelovy bez závady vydány býti cestou nařizovací, dokud by jen nečelily proti dosavadním zákonům. A což teprv máme říci tomu, připouští-li spisovatel bez rozpaků zásadně i změnu sazeb poštovních, tedy předpisů poplatkových, ces ou nařizovací, poněvadž prý sazba dotčená má tutéž povahu jako sazba výrobků nějaké továrny erární (str. 98)!

Svým restriktivním výkladem na pojem t. zv. »Rechtsverordnungen« ohrožuje tudíž spisovatel po našem soudě spíše svůj základní názor, než aby jej uhájil. Že nemůže jinak než na základě zákonného zmocnění býti zasaháno do osobní a majetkové sféry jednotlivých občanů státních, vyplývá již z formule t. zv. všeobecných neb základních práv občanů státních a nebylo k odůvodnění této pravdy ani zapotřebí tak rozsáhlého vědeckého aparátu, jakým opatřen jest spis, o němž tuto podána zpráva.

Pohříchu však nedorazí otázky, o které tu jde, konečného rozřešení svého ani sebe důkladnějším rozbořem theoretickým.

Pražák.

Dr. Fr. Hauke, *Über einige Fragen des Parlamentsrechtes* (Inaugurationsvortrag). Czernowicz 1901.

Vedle recepce soukromého práva římského lze v Evropě znamenati také recepci veřejného práva francouzského (zvláště to platí ve příčině institucí moderní státní správy: zeměpanské, centralisované a rozdělené dle soustavy reálné, jak ji z Habsburků vytvářeli Maximilian I. a Ferdinand I.). Také parlamentní resp. repraesentativní ústava jest ve většině států výsledkem ústavního vývoje francouzského a belgického, jenž arci ze své strany zase podléhal vlivům práva anglického a amerického. Nicméně touto recepcí nebyly domácí základy veskrze vyhlazeny; bylať ona spíše processem přispůsobovacím, přetvořovacím a vyrovnávacím, tak že i přes ni zůstává nutno stopovati zvláštní ráz jednotlivé státní ústavy na podkladě staršího práva domácího. Tak i v Rakousku a v Prusku byl sice mocným zvláště vliv demokratické ústavy belgické z r. 1831, ale přece tu ze starších ústav v celku ještě se zachoval princip monarchistický (proto také lišívá se t. zv. konstituční system německý od konstitucionalismu resp. parlamentárního státu francouzsko-belgického).

Důležitou byla také starší doktrina, která panovala v prvých desíti letech konstitucionalismu; ano veřejné mínění až podnes na ní lpí, ačkoli ona ve vědě státního práva jest již překonána a vyvrácena. Doktrina ta totiž rozkládala stát dualisticky ve dva faktory zvláštních, protilehlých zájmů, totiž v korunu a v lid; tu parlament byl pravým zastupitelstvem lidu ex professo a tvořil vlastně ochrannou baštu proti koruně, resp. státní moci; státní ústava zakládala se na smlouvě a dohodnutí obou faktorů. Nyní však nekonstruueme povahu státu a nezakládáme ústavu jeho na protikladu koruny a lidu, na rozlišnosti jejich zájmů; naopak zvláštní zájmy knížete i lidu ustupují nám před vůlí státu, ve kterém vidíme jednotně zorganizovanou právní osobnost. Následovně nemůžeme pokládati parlament za repraesentaci či zastupitelstvo lidu v juristickém smyslu, neboť lid sice je celkem přirozeným, ale není nám právním subjektem neb osobností, a proto také právně nemůže býti zastupován. V parlamentu nevidíme baštu proti moci státní, nýbrž spíše naopak zvláštní orgán státní, účastný ve státní moci, orgán sice bezprostřední, ale (v monarchii) samostatně nejednající.¹⁾ Dle toho nelze se diviti nutnosti nápravy při některých zjevech parlamentárního práva i smýšlení, které souvisí

¹⁾ Také samospráva bývala pokládána za t. zv. přirozené právo obcí, které prý stojí kromě moci státní a proti ní, kdežto nyní pokládá se za jejich podíl ve výkonné moci uvnitř státu.

ještě s recepcí cizího práva nebo se starou doktrinou (jako ku př. autonomní zkoumání voleb parlamentem).

Některé námitky proti parlamentarismu vyplývají z přetíženosti parlamentu. Francouzská nauka totiž použila teorie o dělbě státních mocí k tomu, aby oblíbené volonté générale pojistila pole co nej  ir  ; takto zákonod  rn   moc a působnost parlamentu roz  irily se na řadu zákon   formálních a jiných aktů, na obsáhlou kontrolu státní správy. Dle m  n  n   autorova snad by se dalo zjednat uleh  en   dělbou práce (a decentralisac  ) — t  m spůsobem, že by sice parlament v  seobecn  y   stavn   jako dosud projednával sám všechny otázky práva   stavn  ho a jmenovit   otázky dotýkající se právního postaven   státního občanstva, ale že by vedl   něho byla organisována soustava parlament   odborných: pro justicn   zákonodárství a pro správu; tu pak by živly odborn   kvalitifikovan   s n  le  it  m prospěchem mohly působit v t  ch otázkách (zvl  st   spr  vn  ho zákonodárství), jež vlastn   mají b  t   vy  naty z roz  iluj  c  ho ovzdu   shrom    d  n   specificky politického. Nešlo by pr  y jen o restauraci n  kde  j  ch (  řednick  ch) zákonodárných komisí; ale i dnes stává u nás soustava nejv    ch odborných rad — rady n  rodohospod  rsk  , pracovn  , pr  myslov  , zem  d  lsk  , železniční, i nebylo by pr  y nesnadno připojit k tomu odborn   komise parlament  rn  , i p  riznat takov  mto organisac  m (sm    en  m) na místě hlasu poradního form  ln   právo usn    ec   — tedy vytvořit parlamenty odborn  , zařízení dle soustavy re  ln  , kter   j    v nejv    ch správních úřadech se osvědčila. Nutn   vrchní moc a   středn   postaven   parlamentu v  seobecn  ho byly by snad dosti zabezpečeny, když by se mu nechal vliv na slo  en   odborných parlament  , když by jejich usnášení se na zákonech pokládalo se za delegaci zpředu zákonem určenou, a když by bylo za určitých kautel vyh  ra  eno právo odporovat usnesením parlament   odborných. (Jak   účinky by takov   organisace měla pro zákonodárství zemsk  , autor ovčím nevykládá.)

Velmi   etn   jsou otázky a návrhy, jak by se nejlépe pojistila sp  sobilost a d  lnost parlamentu. Ve p    in   práva volebního byly vymyšleny v  elik   soustavy pro zastupování menšin a volby propor  n  , ale v praxi v   dycky b  v  j   spojeny s technickými nesnázemi (ostatn   v monarchii také sankce koruny tvoří pevnou hrázi proti jednostrannému panování majority). Nem  n   potřeb   pojistit trestn  mi předpisy volební svobodu, a to nejen proti přehmatům byrokracie, n  br  z i proti vlivům kapitalistick  m (nedostate  n  m byl návrh *Bareuthr  v* 18  5), spolu pak rozř  sit otázku, slu  il   zkoumání platnosti voleb ponechat majorit   parlamentu nebo sv  řit   je soudu, a to snad zvl  stn  mu; vůbec nejde tu dnes jen o poměr mezi vládou a parlamentem, n  br  z také o úpravu poměru jednotlivých stran mezi sebou, zvl  st   vzhledem k zosť  en   národních, politických a hospod  rsk  ch protiv (o právu menšin psal *Jellinek* 1898). K tomu dále p  stupuj   hlasy po  žaduj  c   zákon inkompatibilitn  , reformu poslaneck   immunity, i rozř  sen   mnohých nesnadných otázek jednacího řádu. Ostatn   autor, nechť  je se dotýká otázky, zdal   za trvání soustavy zájmového zastoupen   počet poslanců je pom  rn   spr  vn   rozdělen, m  n   toliko, že sněmovna ř   sk   m   m  t   více členů než sněmy zemsk  , a a dolní sněmovna m   b  t   četnější než horní (do n    pr  y neslu   povol  vat   pouze z politických důvodů); mimo to svou m  rou odporuje populárnímu zvy   ov  n   počtu poslanců (zvl  st   když se mandáty rozmnožují spůsobem neorganickým), jelikož to bývá na újmu funk  n   schopnosti parlamentu.

Zvl  st   pak autor ukazuje blíže k otázce, slu  l   volební právo zm  nit ve volební povinnost a nucen   hlasování (proti čemu vystoupil prof. *Triepel* v přednášce: *Wahlrecht u. Wahlpflicht*, 1900). Připomíná k tomu výnos m  n vnitř   z 18. led. 1900 vydan  y za p    inou revise obecn  ho statutu V  de  nsk  ho, a souhlasn   m  n  , že není vhodno, politickou lhostejnost (p  trnou v tom, že při velké části voleb    astn   se pouze men   ina vol    ) ch  t   l   it   problematickými prostředky donucovacími; tu že pomůže jedin   povznesen   obecn  ho ducha a politického vzdělání.

Potom vytýká se zjev historický, že záležitosti volební obstarávají správní úřady jako by úkoly správní, ačkoli tu vlastně jde o výpomoc spadající do práva ústavního. Jistá volební policie je snad sice nutná při vlastní volbě, avšak nikoli ve stadiích přípravných (pokud jde o volební listiny, reklamace, vypsání voleb); tu pak vláda z pravidla zaujímá své stanovisko, a a následovně státní správě, jež zasahující do všelikých poměrů občanstva, měla by zachovávat vždy náležitou slušnost a spravedlnost, dostává se bezděky odiosního rázu strannického, a činnost její tím podstatně trpívá. Kdyžby některá z těchto stadií svěřila se soudům, snad by rovněž trpělo jich vlastní povolání a byly by strhovány do víru života politického. Spíše prý by pomohlo zavést zvláštní státní »volební úřady«, kteréž by za příkladem soudů požívaly jisté neodvislosti, kdežto voličstvo vůči nim by jinak odvislým nebylo. Aby taková organizace nebyla neoekonomickou, musily by se jí arci svěřiti vedle státních agend při volbách politických i komunálních ještě jiné stálé záležitosti, jako vedení matrik, rozličná šetření administrativní statistiky; tak dosáhlo by se výsledku nedost ocenitelného: odloučení veřejné správy od politiky.

Konečně autor naproti novějším pochybnostem o parlamentarismu prohlašuje tento za zjev trvalý, jelikož při rozsáhlém rozvoji moderní státní činnosti soustava absolutní musila by zase bezděky klesnouti pod tíhou své nezměrné odpovědnosti; dlužno tedy místo destruktivní kritiky usilovati tím spíše jen o zlepšení parlamentarismu plodnými návrhy pozitivními. r.

Tezner (Prof. Dr. Friedrich). *Über Verwaltungsrechtspflege mit Hinblick auf das neue sächsische Verwaltungsgerichtsgesetz*. Dresden, Zahn & Jaensch. 1901, str. 49.

V Sasku došlo dne 19. července 1900 k zákonu, jímž zavedeno v této zemi soudnictví správní, kdežto dříve dle zákona ze dne 21. dubna 1873 byla pouze správa sama reorganisována tím, že úřadům správním přidány byly výbory ze stavu laiků, kteří u vyřízení některých záležitostí správních měli hlas rozhodný, u vyřízení některých jiných aspoň hlas poradný. Správa nadace Gehe-ovy pozvala Vídeňského prof. Dr. Teznera ku přednášce o novém zákoně, kteráž ve formě poněkud rozšířené tvoří obsah přítomné publikace.

Organisace saské iurisdikce správní ve smyslu zákona ze dne 19. července 1900 připouští toliko z části analogii s úpravou našeho soudnictví správního. Dlužno totiž tam rozeznávati dvojí serii případů ku kompetenci správních soudů náležejících: V jistých, zákonem přesně vymezených veřejnoprávních sporech stran provádí se vůbec celé řízení před správními soudy a v těchto věcech jest kompetence řádných úřadů správních na dále vyloučena. Jinak však pozůstává řízení před soudy správními toliko v do datečném zkoumání správnosti postupu úřadů správních, kteréž se provádí k žalobě súčasněně některé strany a toto řízení připomíná nám ovšem velmi postup při dovolání se našeho správního dvoru soudního. Zda-li taková odpůrcí žaloba se připouští (jak u nás) toliko v případě porušení nějakého subjektivního práva stěžovatelova, není v saském zákoně zřejmě rozhodnuto; spisovatel má však za to, že nezbude, než zákon v tento smysl restriktivně vykládati. On též popírá, že by bylo věcného podstatného rozdílu mezi záležitostmi toho i onoho druhu a hledá i pro t. zv. sporné správní záležitosti stran analogii nikoliv v processu civilním, jako spíše v řízení nesporném a v processu trestním.

Zásadu absolutní právoplatnosti nálezů v moc práva vzešlých vytýká saský zákon v příčině nálezů soudů správních a to netoliko ve sporech stran zcela před správními soudy projednaných, nýbrž i ve sporech odpůrcích. Spisovatel má za to, že nebude lze tuto zásadu udržeti, pokud by nález správního soudu se objevil jakožto nezákonný přehmat, jehož další zachování v platnosti by se přičilo zájmu veřejnému.